

NARODOWY
BANK POLSKI

Styczeń 2022 r.

Informacja o transakcjach oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w III kwartale 2021 r.

Styczeń 2022 r.

Informacja o transakcjach oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w III kwartale 2021 r.

Opracował:
Wydział Analiz i Badań
Departament Systemu Płatniczego

Narodowy Bank Polski
00-919 Warszawa
ul. Świętokrzyska 11/21
www.nbp.pl

© Copyright Narodowy Bank Polski, 2022

Spis treści

Wstęp	3
1. Transakcje oszukańcze dotyczące kart płatniczych	4
1.1. Transakcje oszukańcze – dane od agentów rozliczeniowych	5
1.2. Transakcje oszukańcze – dane od banków	9
2. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu polecenia przelewu	17
3. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu pozostałych instrumentów płatniczych	21
4. Transakcje oszukańcze dotyczące poszczególnych form rozliczeń pieniężnych	22
Podsumowanie	25
Spis wykresów	27
Spis tabel	30

Wstęp

Przygotowywanie materiału pt. *Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych* ma na celu wspomaganie realizacji ustawowego zadania Zarządu NBP w zakresie dokonywania okresowej oceny rozliczeń pieniężnych, wynikającego z art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim.

Niniejsza informacja przedstawia:

- dane od agentów rozliczeniowych nt. oszustw dokonanych kartami płatniczymi,
- dane od banków nt. oszustw dokonanych kartami płatniczymi,
- informacje o oszustwach z użyciem poleceń przelewu, poleceń zapłaty i czeków.

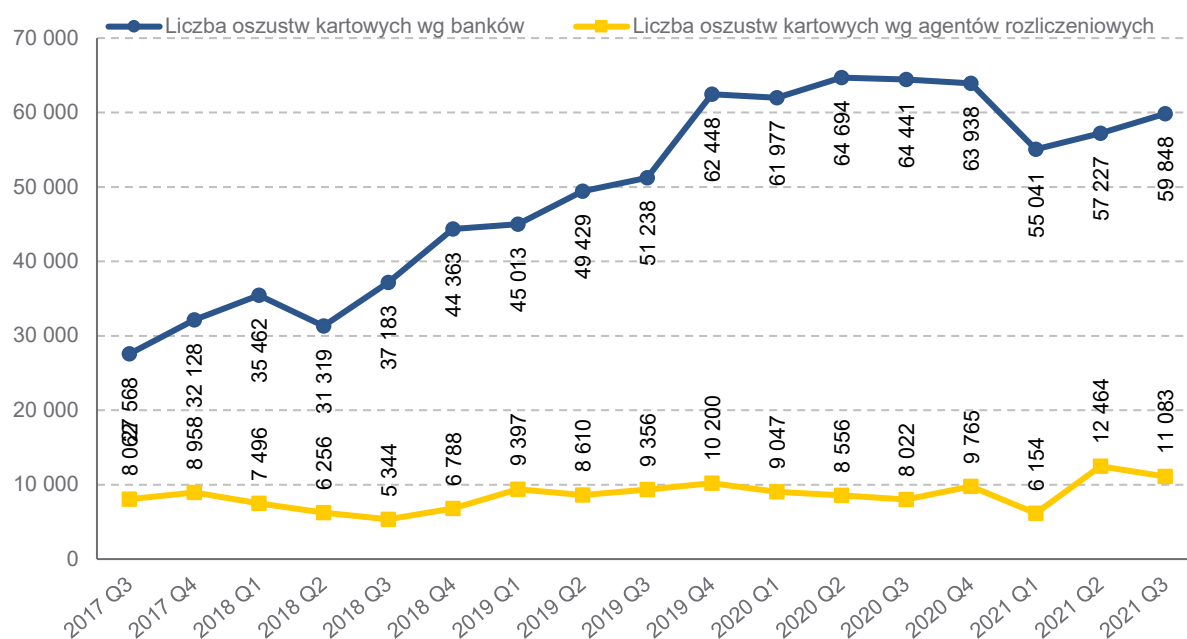
1. Transakcje oszukańcze dotyczące kart płatniczych

Dane o oszustwach dokonanych kartami płatniczymi przekazywane są do Narodowego Banku Polskiego przez:

1. agentów rozliczeniowych,
2. banki wydające karty płatnicze.

Z uwagi na różny zakres oszustw dokonywanych kartami płatniczymi, ujmowanych w sprawozdaniach, występuje trwała rozbieżność w danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych oraz banki.

Wykres 1. Liczba oszustw według banków i agentów rozliczeniowych na przestrzeni kolejnych kwartałów od III kwartału 2017 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków i agentów rozliczeniowych.

Dane od agentów rozliczeniowych nie obejmują:

- transakcji dokonywanych w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami sfalszowanymi,
- transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce.

Dane z banków nie obejmują natomiast transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

1.1. Transakcje oszukańcze – dane od agentów rozliczeniowych

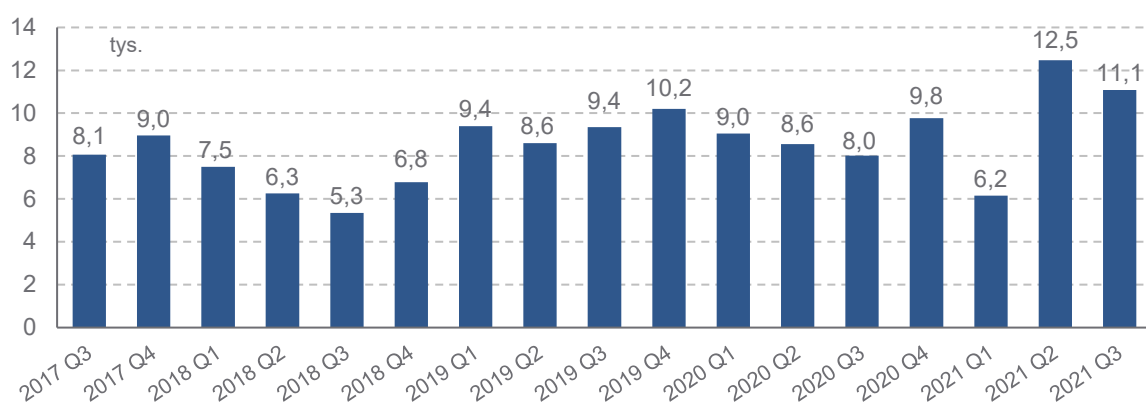
W III kwartale 2021 r., według danych pochodzących od agentów rozliczeniowych, odnotowano 11 083 operacje oszukańcze dokonane kartami płatniczymi na kwotę 6 087 354 zł.

Z danych przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, że w III kwartale 2021 r. w stosunku do poprzedniego kwartału:

- liczba oszustw zmalała o 11,1%,
- wartość oszustw wzrosła o 81,2%,

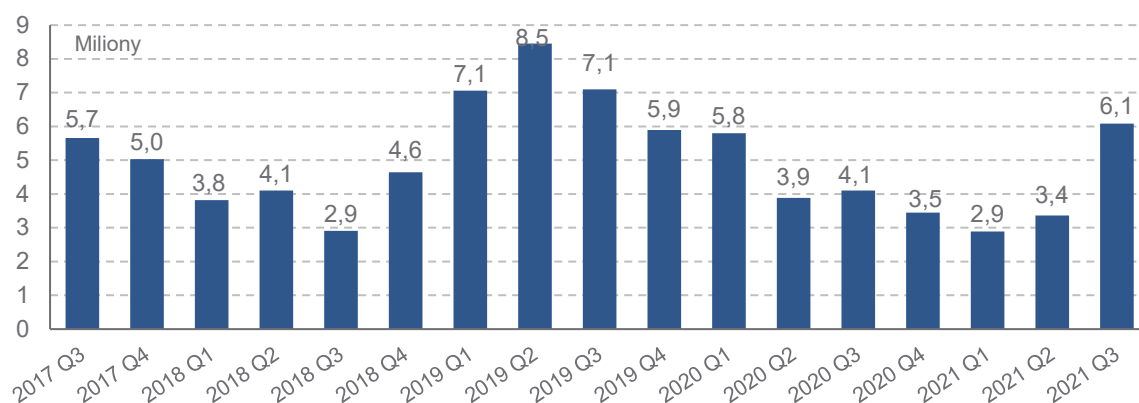
co przedstawiają wykresy nr 2 i 3.

Wykres 2. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Wykres 3. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

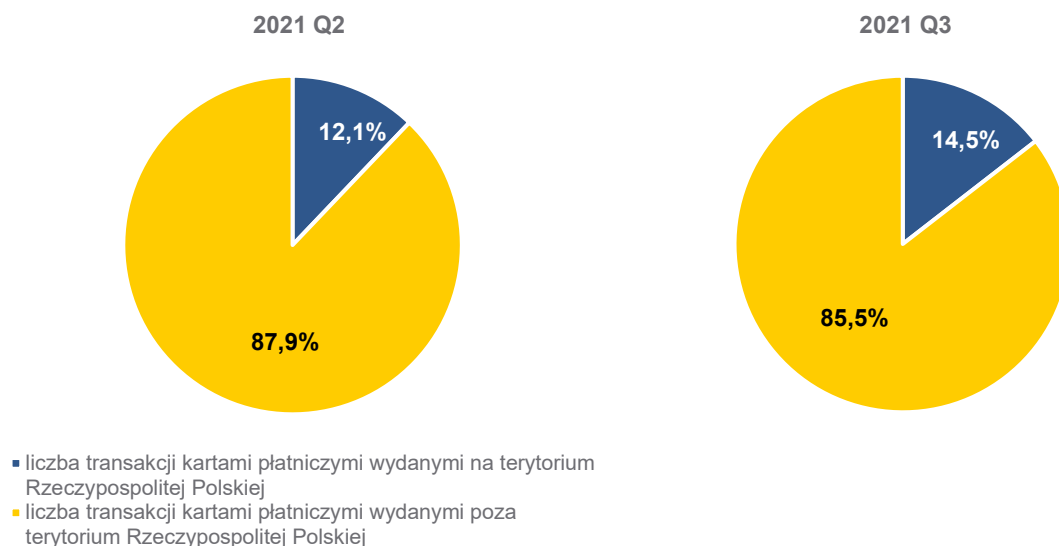

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Z informacji uzyskanych od agentów rozliczeniowych wynika, iż wśród transakcji oszukańczych duży jest udział transakcji dokonanych kartami wydanymi poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Pod względem liczby było to 85,5%, natomiast pod względem wartości aż 94,0% takich transakcji. W stosunku do poprzedniego kwartału udział procentowy operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi

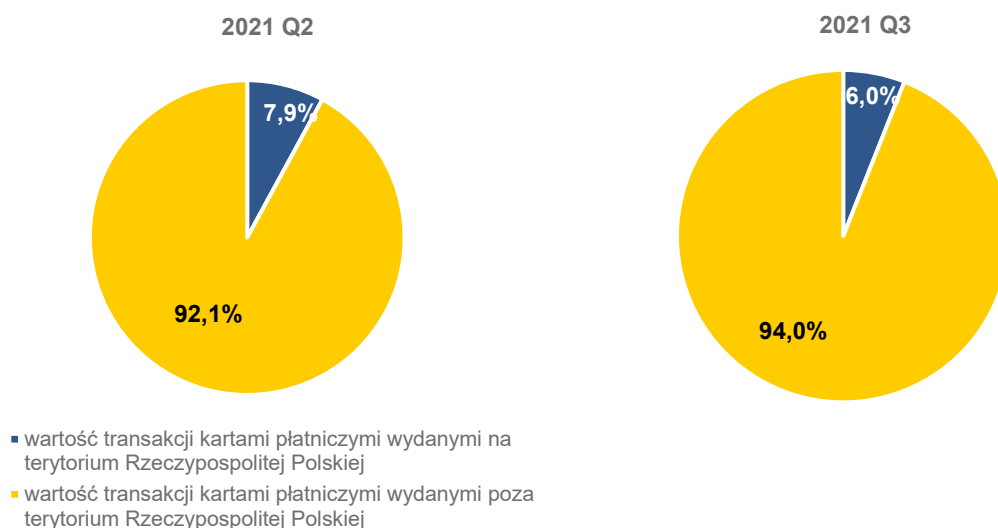
wydany poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej pod względem liczby zmalał o 2,4 pp., a pod względem wartości wzrósł o 1,9 pp. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby oraz wartości w II oraz III kwartale 2021 r. jest zaprezentowana na wykresach nr 4 i 5 oraz w tabelach nr 1 i 2.

Wykres 4. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Wykres 5. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Tabela 1. Liczba operacji oszukańczych w III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od agentów rozliczeniowych

Operacje oszukańcze	Operacje kartami wydanyymi na terytorium RP		Operacje kartami wydanyymi poza terytorium RP		Razem	
	Liczba transakcji	Udział %	Liczba transakcji	Udział %	Liczba transakcji	Udział %
W urządzeniach akceptujących karty płatnicze (terminale POS)	834	51,9%	1 427	15,1%	2 261	20,4%
w tym: operacje zbliżeniowe	474	29,5%	563	5,9%	1 037	9,4%
Card Not Present (CNP)	774	48,1%	8 045	84,9%	8 819	79,6%
Transakcje gotówkowe	0	0,0%	3	0,0%	3	0,0%
Razem:	1 608	100%	9 475	100%	11 083	100%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

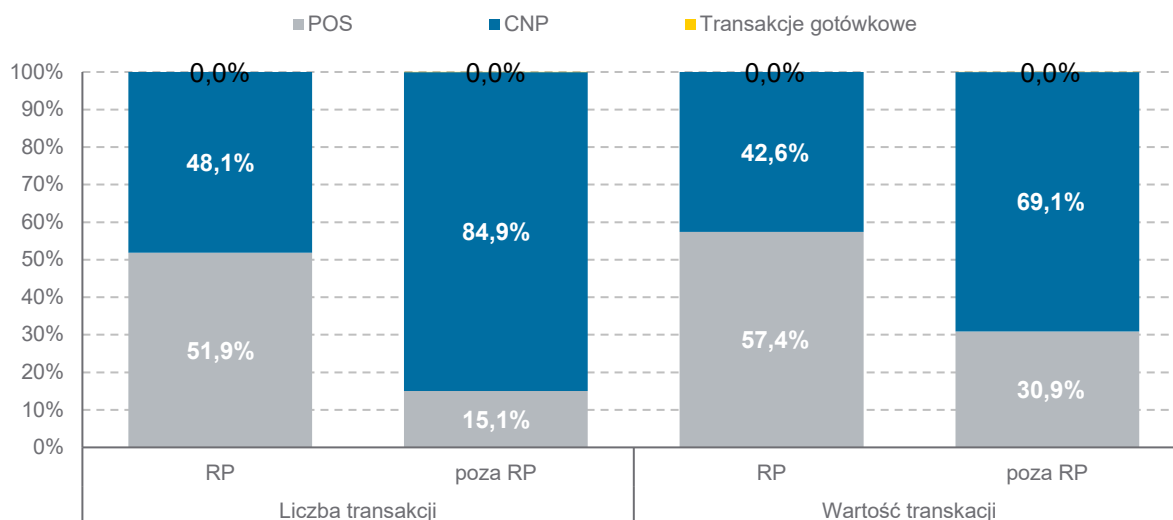
Tabela 2. Wartość operacji oszukańczych w III kwartale 2021 r. /zł/ - dane od agentów rozliczeniowych

Operacje oszukańcze	Operacje kartami wydanyymi na terytorium RP		Operacje kartami wydanyymi poza terytorium RP		Razem	
	Wartość transakcji	Udział %	Wartość transakcji	Udział %	Wartość transakcji	Udział %
W urządzeniach akceptujących karty płatnicze (terminale POS)	210 045	57,4%	1 769 273	30,9%	1 979 318	32,5%
w tym: operacje zbliżeniowe	20 493	5,6%	451 976	7,9%	472 469	7,8%
Card Not Present (CNP)	155 947	42,6%	3 951 624	69,1%	4 107 571	67,5%
Transakcje gotówkowe	0	0,0%	465	0,0%	465	0,0%
Razem:	365 992	100%	5 721 362	100%	6 087 354	100%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Analizując dane w podziale na transakcje dokonane kartami wydanyymi na terytorium RP oraz poza terytorium RP widać, że pod względem liczby zdecydowana większość transakcji (84,9%) dokonanych kartami wydanyymi poza terytorium RP dokonywana jest bez fizycznego udziału karty (CNP), a więc najprawdopodobniej jest dokonywana w środowisku internetowym. Udział takich samych transakcji oszukańczych (CNP), ale dokonywanych kartami wydanyymi na terytorium RP wynosi 48,1%. Wartościowo udział transakcji oszukańczych typu CNP w kraju oraz poza jego granicami wynosi odpowiednio 42,6% i 69,1%. Przedstawia to wykres nr 6.

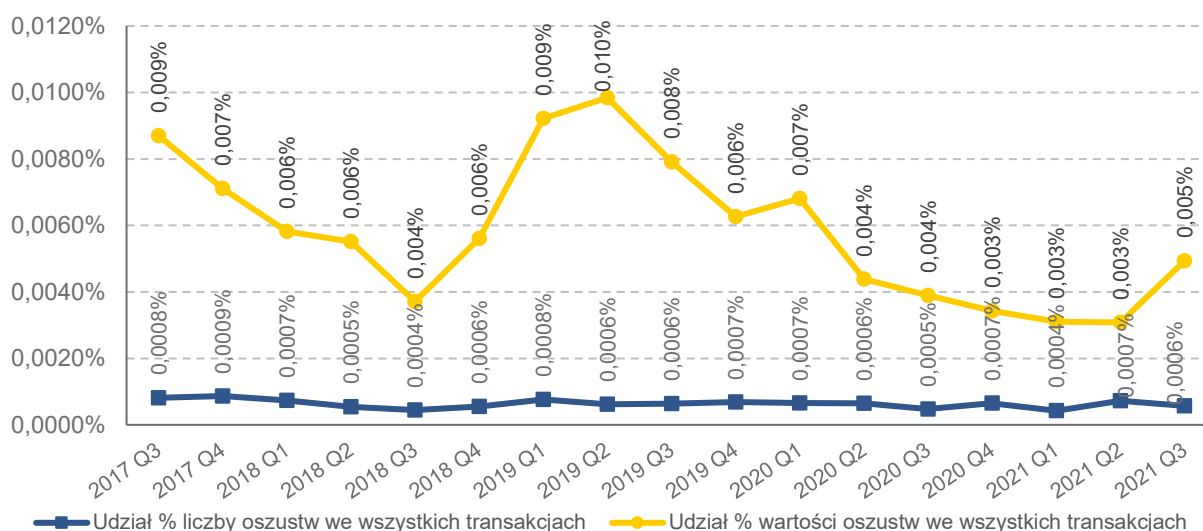
Wykres 6. Struktura transakcji oszukańczych w POS, CNP i gotówkowych ogółem – liczba i wartość transakcji – III kwartał 2021 r.

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

Z informacji przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, że transakcje oszukańcze w III kwartale 2021 r. stanowiły 0,0006% ogólnej liczby i 0,005% ogólnej wartości transakcji przeprowadzanych kartami płatniczymi, rozliczanych przez agentów rozliczeniowych. Wykres nr 7 przedstawia procentowy udział liczby oraz wartości transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach kartowych.

Wykres 7. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych.

1.2. Transakcje oszukańcze – dane od banków

Dane o operacjach oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi, przekazane przez banki, dotyczą oszustw dokonanych na terenie kraju i poza jego granicami kartami wydanymi przez te banki.

W III kwartale 2021 r. dokonano 59 848 operacji oszukańczych na kwotę 21 867 462 zł.

W porównaniu do poprzedniego kwartału nastąpił:

- wzrost o 4,6% liczby oszustw dokonanych kartami,
- wzrost o 12,7% wartości oszustw dokonanych kartami,

co przedstawiają tabele nr 3 i 4.

Tabela 3. Liczba operacji oszukańczych w II oraz III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q2	2021 Q3	Zmiana %	Udział %
Karty zgubione/skradzione	5 220	7 232	↑ 38,5%	12,1%
Karty nieotrzymane	0	4	↑	0,0%
Karty sfalszowane	10 484	11 034	↑ 5,2%	18,4%
Inne	41 523	41 578	↑ 0,1%	69,5%
Razem:	57 227	59 848	↑ 4,6%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 4. Wartość operacji oszukańczych w II oraz III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q2	2021 Q3	Zmiana %	Udział %	Średnia 2021 Q2	Średnia 2021 Q3
Karty zgubione/skradzione	1 640 537	1 772 384	↑ 8,0%	8,1%	314,28	245,08
Karty nieotrzymane	0	2 506	↑	0,0%		626,50
Karty sfalszowane	5 546 662	5 553 879	↑ 0,1%	25,4%	529,06	503,34
Inne	12 213 684	14 538 693	↑ 19,0%	66,5%	294,14	349,67
Razem:	19 400 883	21 867 462	↑ 12,7%	100,0%	339,02	365,38

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Z informacji przekazanych przez banki wynikało, że w III kwartale 2021 r. pod względem liczby:

1. dominowały **oszustwa w kategorii Inne**, w ramach której banki przekazują głównie informacje o transakcjach dokonanych z wykorzystaniem danych karty bez jej fizycznej obecności; stanowiły one 69,5% ogółu oszustw i odnotowano je w 41 578 przypadkach na łączną kwotę 14 538 693 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej w tej kategorii wynosiła 350 zł i wzrosła o 18,9% w stosunku do poprzedniego kwartału.

2. **oszustwa kartami sfalszowanymi** stanowiły 18,4% ogółu oszustw; odnotowano je w 11 034 przypadkach na łączną kwotę 5 553 879 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej przy użyciu kart sfalszowanych wynosiła 503 zł i była niższa o 4,9% w stosunku do poprzedniego kwartału.

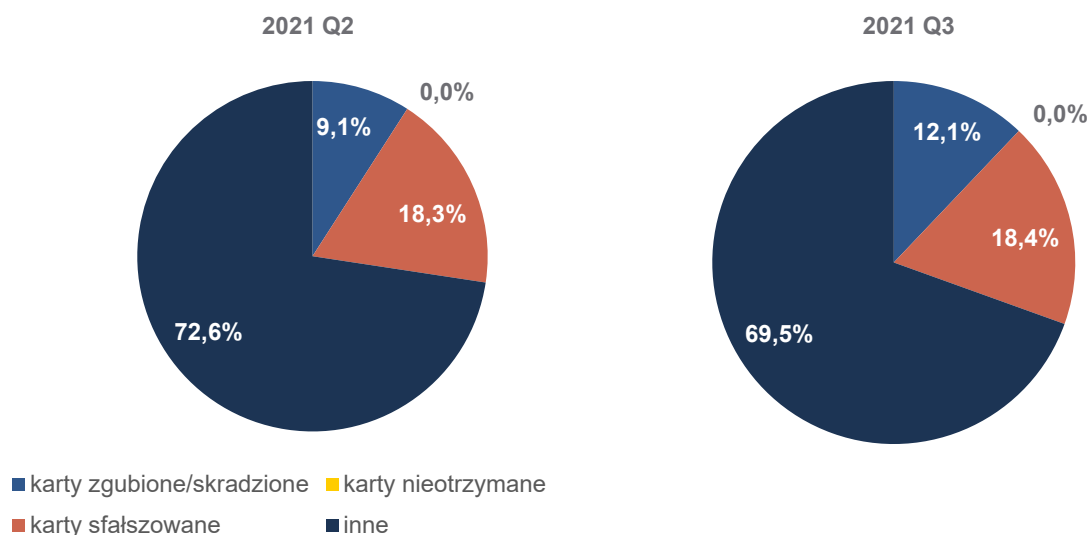
3. **oszustwa kartami zgubionymi/skradzionymi** stanowiły 12,1% ogółu oszustw; odnotowano je w 7 232 przypadkach na łączną kwotę 1 772 384 zł.

Średnia wartość transakcji oszukańczej w tej kategorii wynosiła 245 zł i była niższa o 22,0% w stosunku do poprzedniego kwartału.

4. **oszustwa przy użyciu kart nieotrzymanych** odnotowano w liczbie 4 szt. o wartości 2 506 zł.

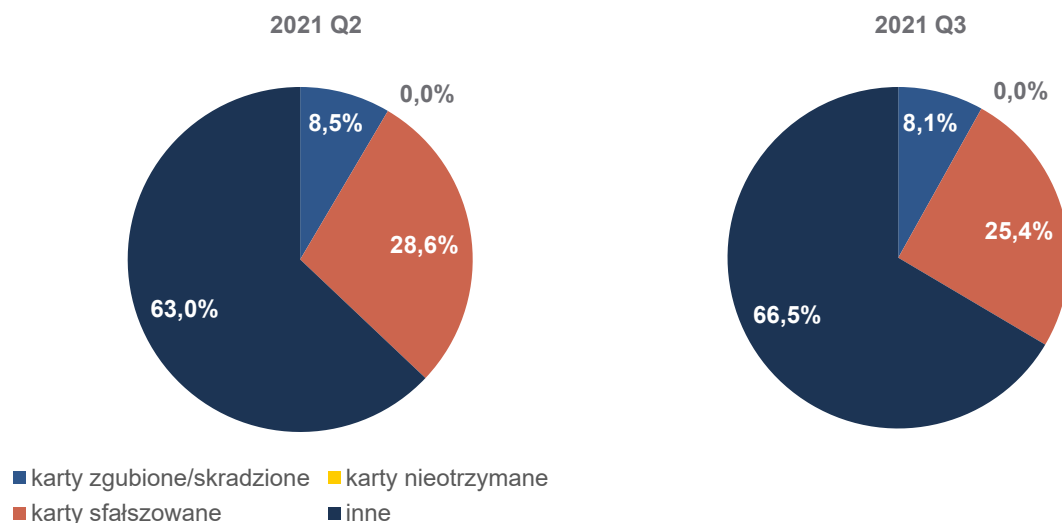
Strukturę operacji oszukańczych według liczby i wartości w II oraz III kwartale 2021 r. przedstawiają odpowiednio wykresy nr 8 i 9.

Wykres 8. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

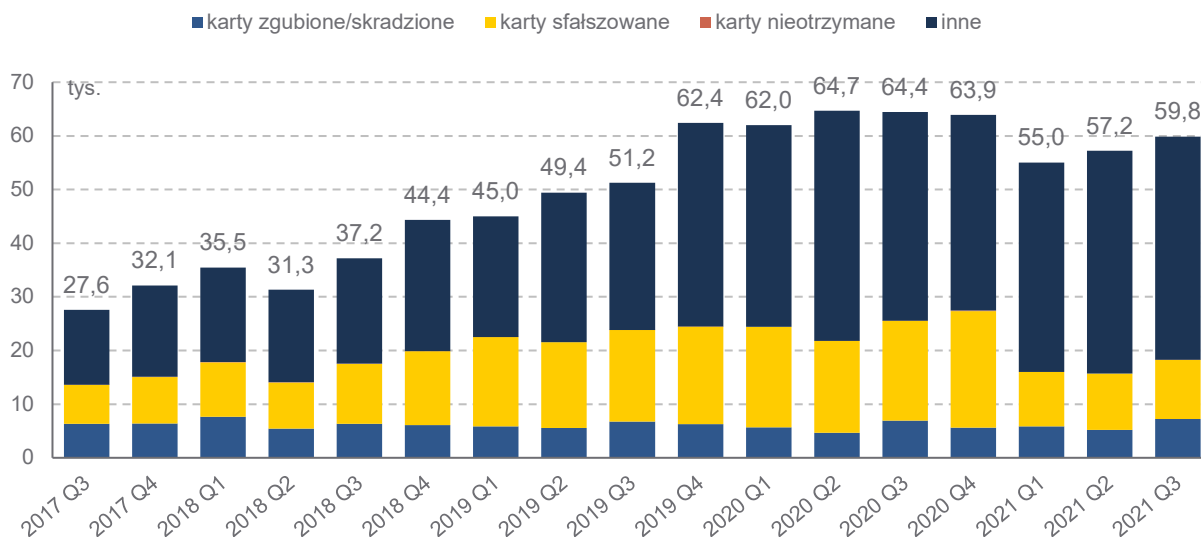
Wykres 9. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

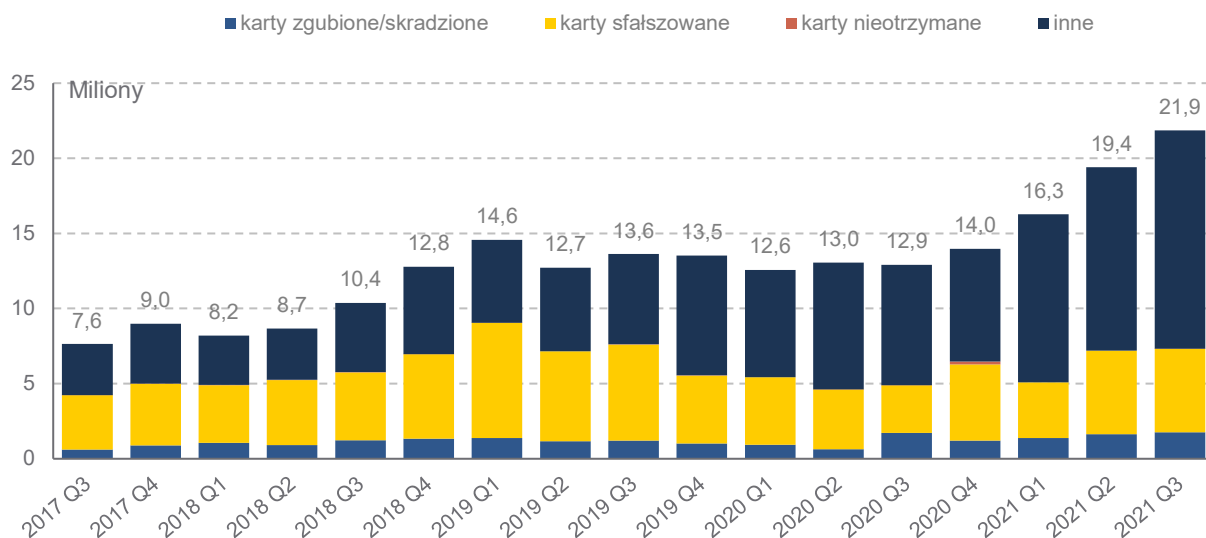
Liczbę i wartość operacji oszukańczych w okresie od III kwartału 2017 r. do III kwartału 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych prezentują wykresy nr 10 oraz 11.

Wykres 10. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

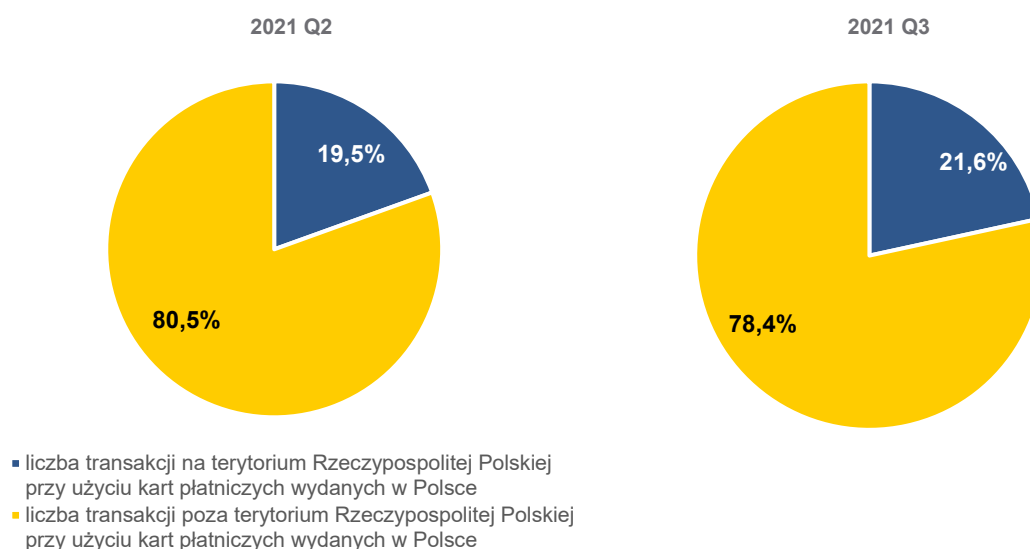
Wykres 11. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie III kwartał 2017 r. - III kwartał 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków

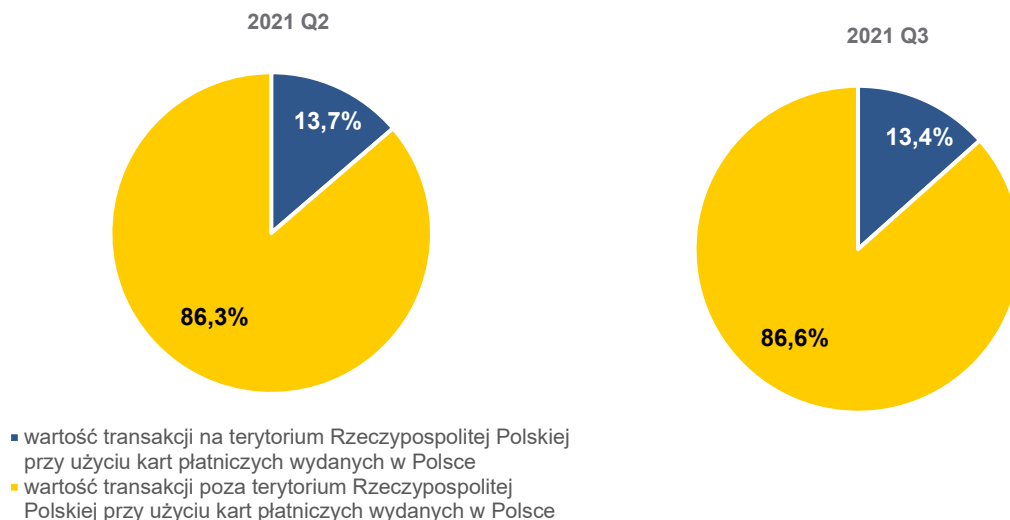
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Z informacji uzyskanych od banków wynika, iż wśród transakcji oszukańczych dominujący udział stanowią transakcje dokonane poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej kartami wydаныmi w Polsce. Pod względem liczby było to 78,4%, natomiast pod względem wartości 86,6% takich transakcji (Wykresy nr 12 i 13).

Wykres 12. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków

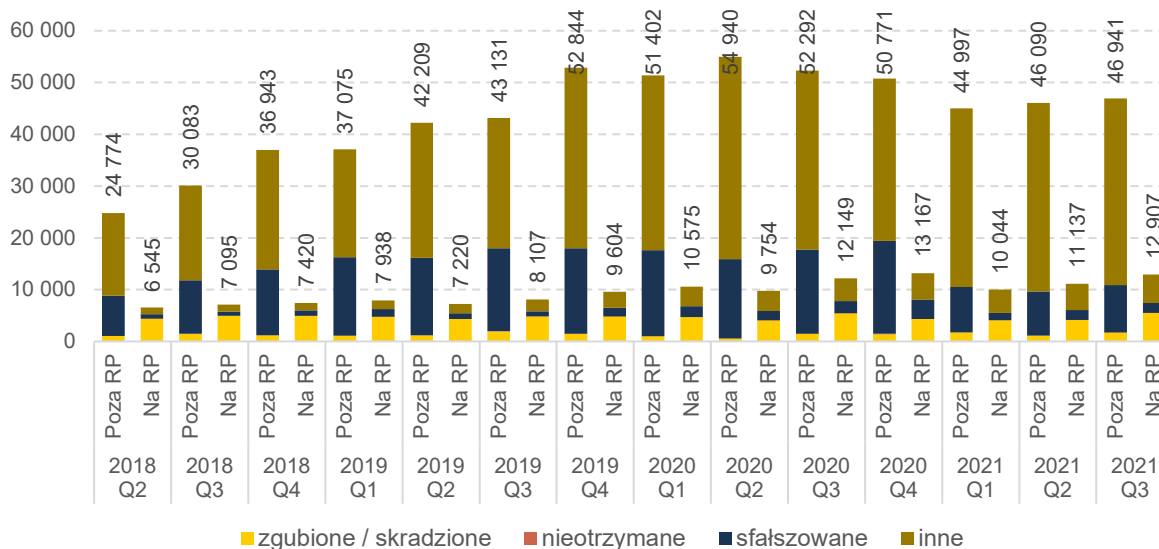

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

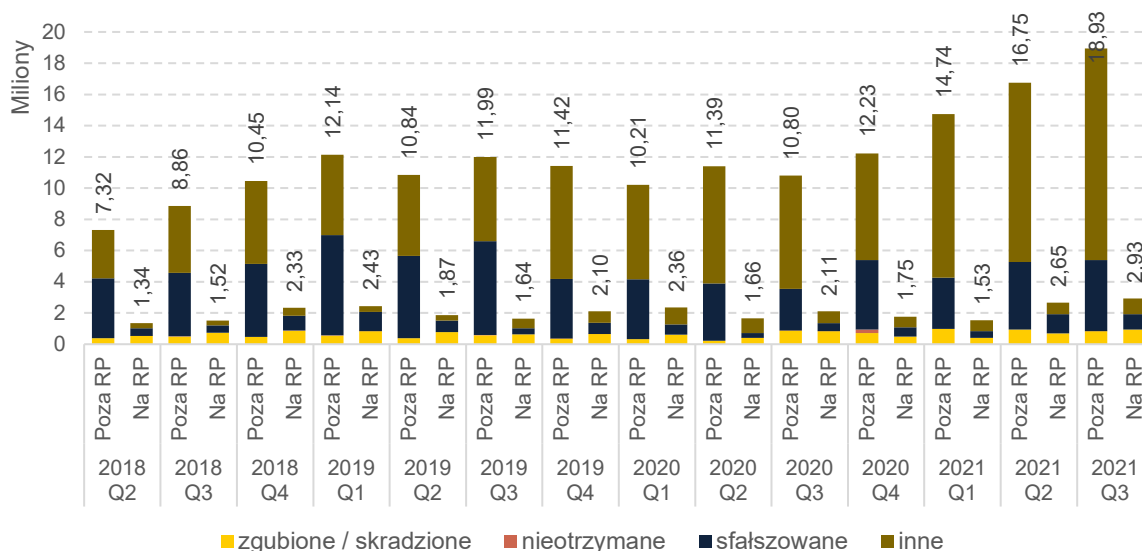
Wykres 13. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. – dane do banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Zdecydowana większość transakcji dokonywana jest poza terytorium RP. Są to w większości transakcje kwalifikowane do kategorii Inne, w tym w większości realizowane bez użycia karty (CNP), np. w sklepach internetowych. W III kwartale 2021 r. poza granicami kraju dokonano 46 941 transakcji, podczas gdy na terytorium Polski jedynie 12 907. Wartościowo dysproporcja w dokonywaniu transakcji, pod względem ich lokalizacji, jest jeszcze większa, gdyż poza terytorium RP wartość tych transakcji w III kwartale 2021 r. wynosiła 18,93 mln zł, a na terytorium kraju jedynie 2,93 mln zł. Wykresy nr 14 i 15 prezentują strukturę operacji w podziale na rodzaje oszustw i lokalizację ich dokonania.

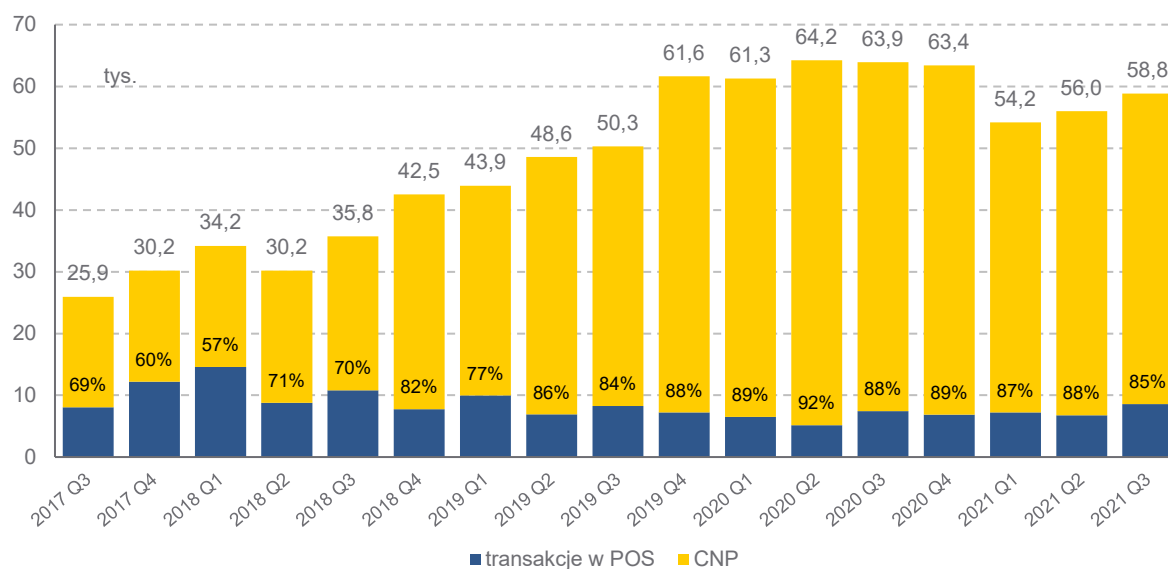
Wykres 14. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg liczby transakcji w okresie II kwartał 2018 r. – III kwartał 2021 r. – dane do banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

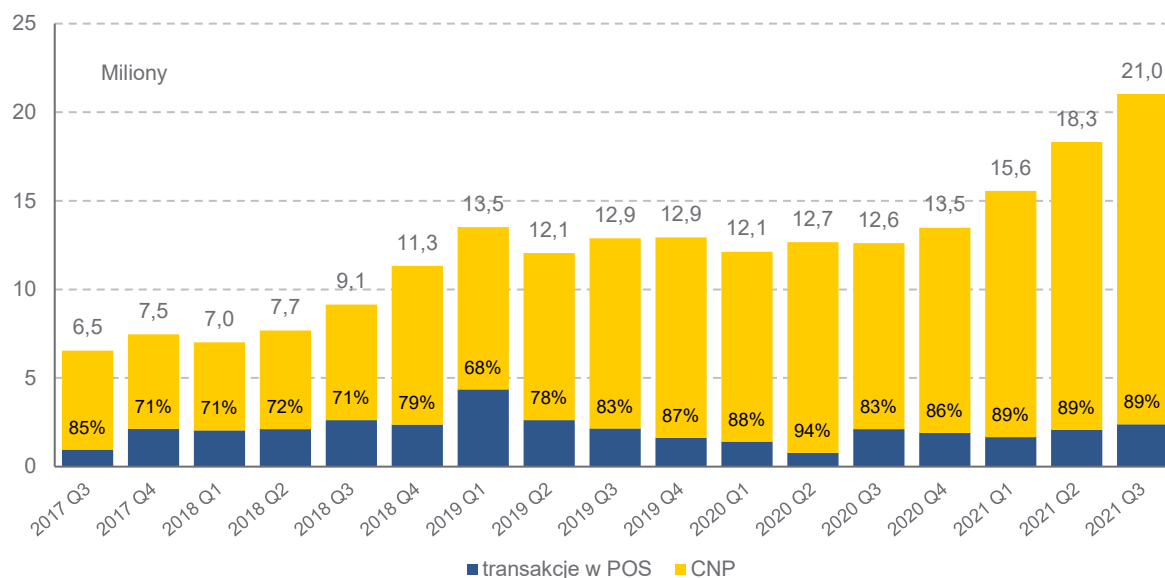
Wykres 15. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg wartości transakcji w okresie II kwartał 2018 r. – III kwartał 2021 r. – dane do banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Dominujący udział wśród oszukańczych transakcji bezgotówkowych stanowią transakcje typu CNP (card not present). W III kwartale 2021 r. pod względem liczby oraz wartości było to odpowiednio 85% i 89% takich transakcji (wykresy nr 16 i 17).

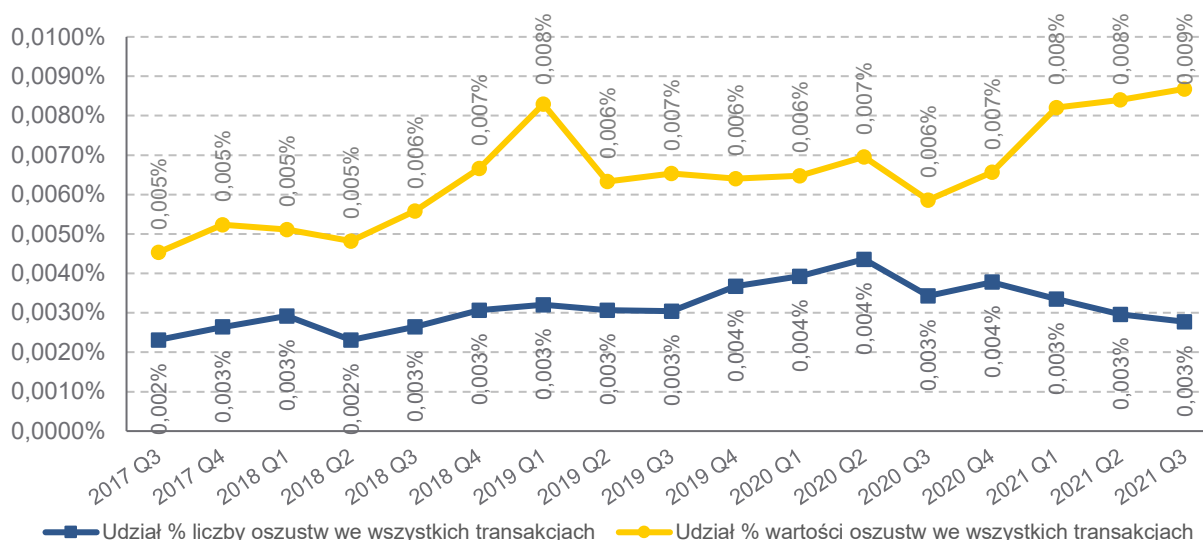
Wykres 16. Struktura liczby bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 17. Struktura wartości bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

W III kwartale 2021 r., oszukańcze operacje kartowe stanowiły 0,003% liczby i 0,009% wartości transakcji gotówkowych i bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi wydanymi przez raportujące do NBP banki, w II kwartale 2021 r. udział ten wynosił odpowiednio 0,003% i 0,008%.

Wykres 18. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Największy udział w liczbie transakcji oszukańczych stanowią transakcje oszukańcze typu CNP dokonywane poza terytorium RP (73,44%), transakcje CNP na terytorium RP (10,59%) oraz transakcje dokonywane w POS na terytorium RP (9,47%). Najmniej transakcji oszukańczych kartami płatniczymi

dokonywane gotówkowo (pozycje: ATM oraz Inne gotówkowe). Udziały poszczególnych rodzajów transakcji oszukańczych w liczbie i wartości wszystkich transakcji oszukańczych przedstawia tabela nr 5.

Tabela 5. Najczęściej występujące oszustwa w podziale na rodzaj transakcji oraz terytorium w III kwartale 2021 r.

	Liczba transakcji oszukańczych dokonanych:		Wartość transakcji oszukańczych dokonanych:	
	na terytorium RP	poza terytorium RP	na terytorium RP	poza terytorium RP
POS	9,47%	4,82%	6,18%	4,78%
CNP	10,59%	73,44%	3,90%	81,33%
ATM	1,49%	0,18%	3,33%	0,48%
INNE GOT	0,01%	0,00%	0,00%	0,00%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

2. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu polecenia przelewu

W III kwartale 2021 r. odnotowano 7 709 oszustwa przy użyciu polecenia przelewu na łączną kwotę 31 948 901 zł.

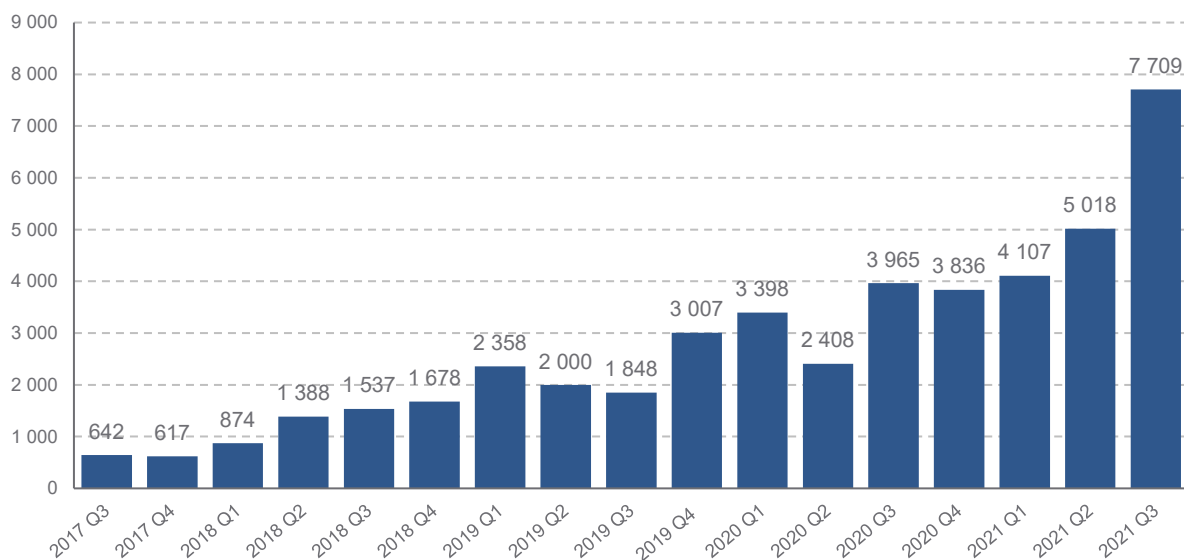
W porównaniu do poprzedniego kwartału nastąpił:

- wzrost o 53,6% liczby transakcji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu,
- wzrost o 0,1% wartości transakcji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu,

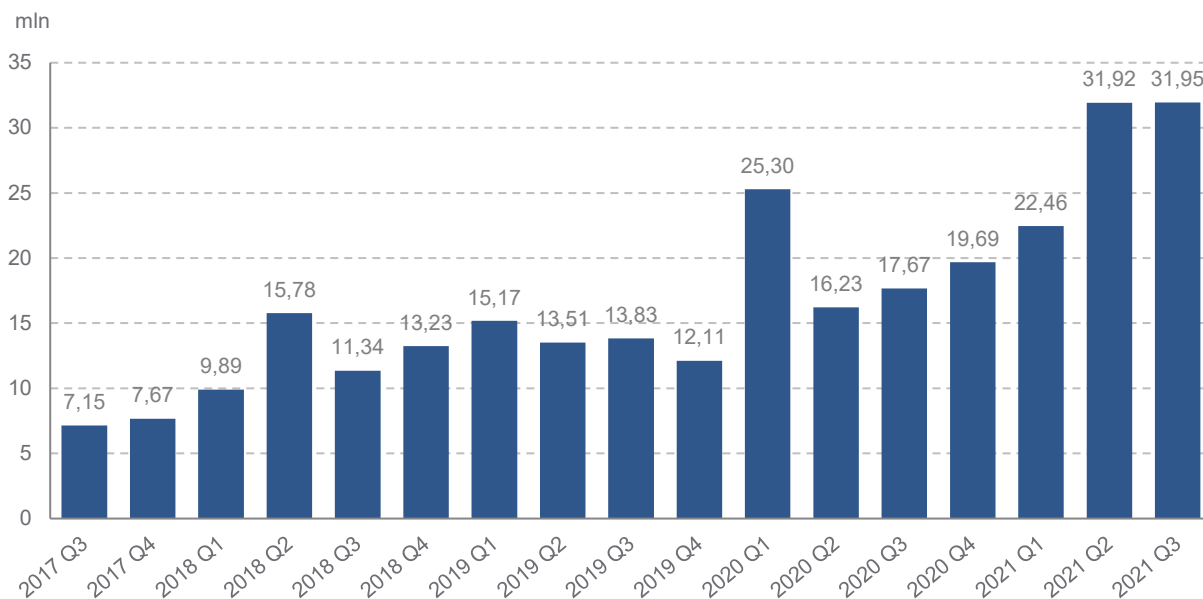
co przedstawiają wykresy nr 19 i 20.

Średnia wartość oszukańczego polecenia przelewu wynosiła 4 144 zł i zmalała o 34,9% w stosunku do poprzedniego kwartału.

Wykres 19. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie III kwartał 2017 – III kwartał 2021 w podziale na poszczególne kwartały /w szt./

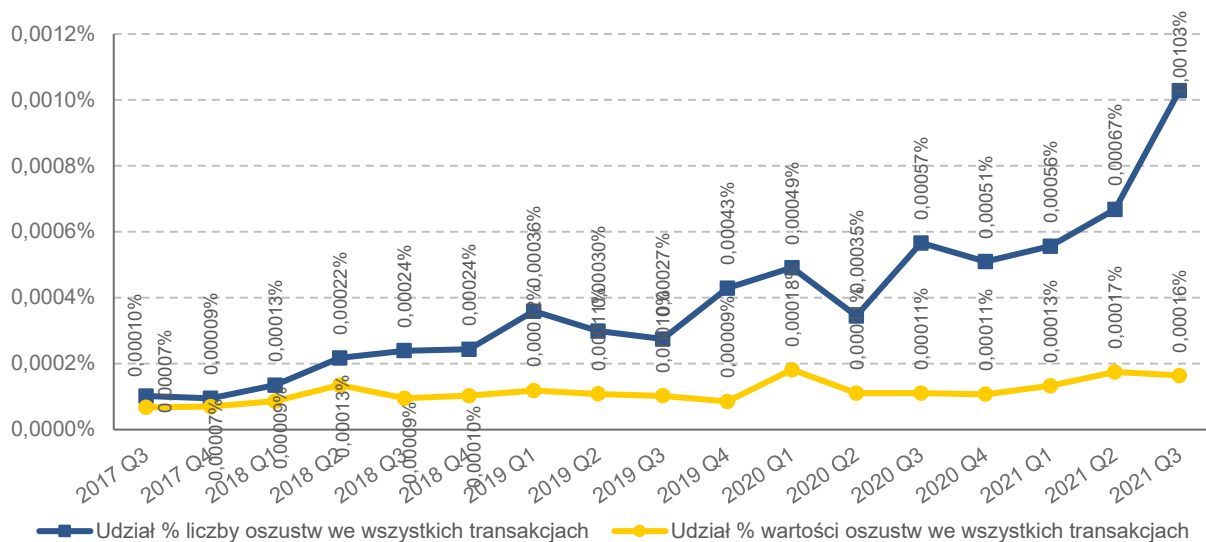

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 20. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie III kwartał 2017 – III kwartał 2021 w podziale na poszczególne kwartały /zł/

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Udział transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach poleceniem przelewu wzrósł pod względem liczby oraz zmalał pod względem wartości w III kwartale 2021 r. Należy jednak zwrócić uwagę, że udział tych transakcji, zarówno w ujęciu liczbowym, jak i wartościowym, od wielu lat utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (wykres 21).

Wykres 21. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach polecenia przelewu w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od banków

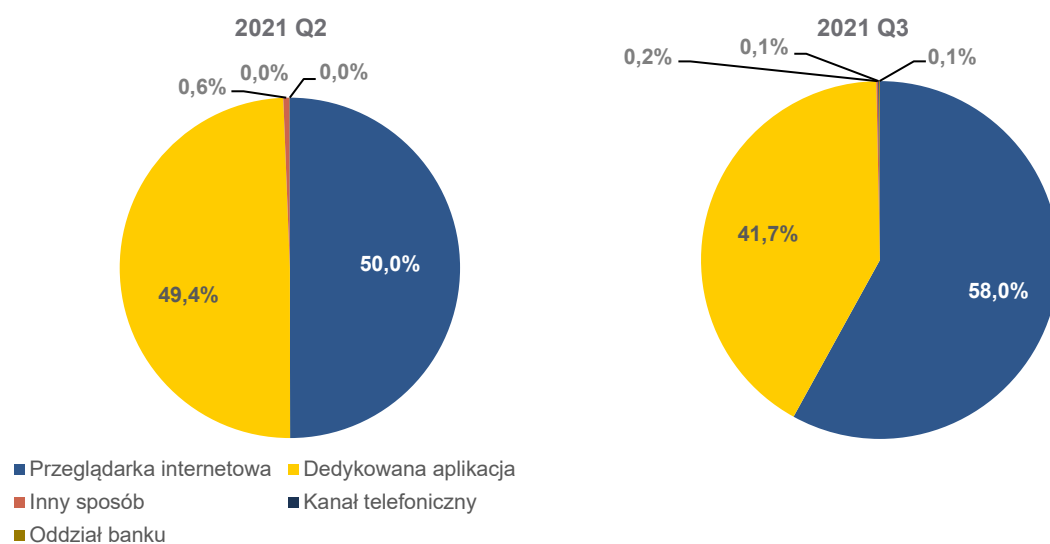
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Zmiany w zakresie liczby i wartości operacji oszukańczych w podziale wg sposobu realizacji transakcji w II oraz III kwartale 2021 r. przedstawiają odpowiednio tabele nr 6 i 7, zaś zmiany w zakresie struktury takich transakcji – odpowiednio wykresy nr 22 i 23.

Tabela 6. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q2	2021 Q3	Zmiana%	Udział % 2021 Q3
Przeglądarka internetowa	2 508	4 473	78,3%	58,0%
Dedykowana aplikacja	2479	3211	29,5%	41,7%
Inny sposób	28	13	-53,6%	0,2%
Kanał telefoniczny	2	6	200,0%	0,1%
Oddział banku	1	6	500,0%	0,1%
Razem:	5 018	7 709	53,6%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

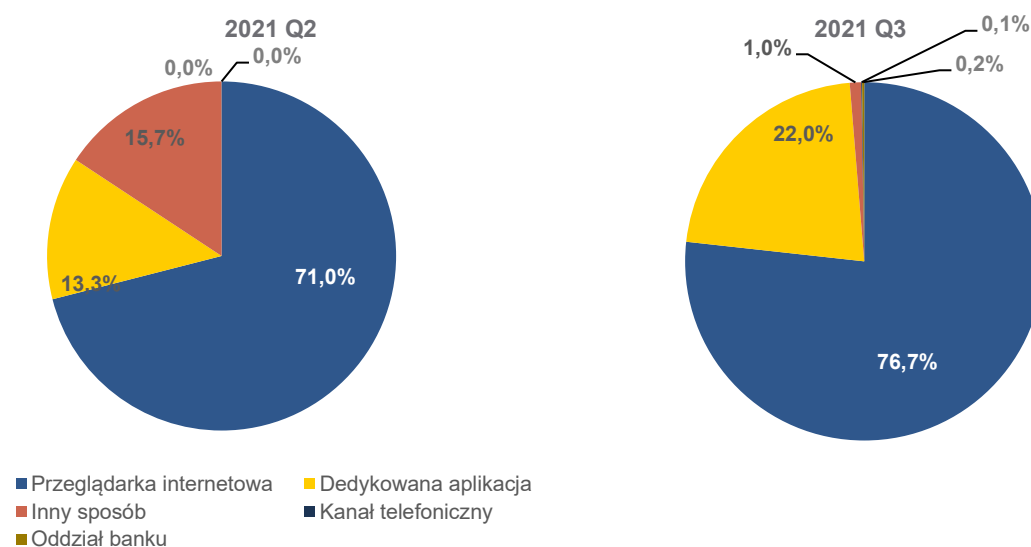
Wykres 22. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 7. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w II oraz III kwartale 2021 r. /zł/ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q2	2021 Q3	Zmiana%	Udział % 2021 Q3
Przeglądarka internetowa	22 669 648	24 519 828	8,2%	76,7%
Dedykowana aplikacja	4 235 844	7 014 646	65,6%	22,0%
Inny sposób	5 014 600	326 376	-93,5%	1,0%
Kanał telefoniczny	4 169	27 000	547,6%	0,1%
Oddział banku	147	61 052	41431,7%	0,2%
Razem:	31 924 409	31 948 901	0,1%	100,0%

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 23. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenie przelewu według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. /zł/ – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Najwięcej oszustw pod względem zarówno liczby, jak i wartości transakcji przy użyciu polecenia przelewu dokonano w ramach bankowości internetowej. Udziały te stanowiły w II oraz III kwartale 2021 r. odpowiednio 71,0% i 76,7%. Z informacji uzyskanych z sektora bankowego wynika, że transakcje oszukańcze realizowane za pośrednictwem polecenia przelewu są najczęściej wynikiem infekowania komputera przez złośliwe oprogramowanie, wyłudzenia danych od klienta za pomocą manipulacji, tj. różnych metod phishingu lub przejęcia przez przestępców kontroli nad komputerem klienta. Skutkuje to wyprowadzeniem środków z rachunku klienta na rachunek, z którego przestępcy wypłacają środki.

3. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu pozostałych instrumentów płatniczych

W III kwartale 2021 r. nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych przy użyciu czeków oraz polecenia zapłaty.

4. Transakcje oszukańcze dotyczące poszczególnych form rozliczeń pieniężnych

Z informacji otrzymanych z banków za III kwartał 2021 r. wynika, że:

- transakcje oszukańcze dokonywane kartą stanowiły 88,6% ogólnej liczby oszustw i 40,6% ogólnej wartości oszustw,
- transakcje oszukańcze dokonywane za pośrednictwem polecenia przelewu stanowiły 11,4% ogólnej liczby oszustw, ale aż 59,4% ogólnej wartości oszustw,
- nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych przy użyciu czeku,
- nie odnotowano transakcji oszukańczych dokonanych z użyciem polecenia zapłaty.

Szczegółowe dane o strukturze liczby i wartości oszustw przedstawione zostały odpowiednio w tabelach nr 8 i 9 oraz na wykresach nr 24 i 25.

Tabela 8. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w II oraz III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q2	2021 Q3	Zmiana %	Udział %
Karty płatnicze	57 227	59 848	↑ 4,6%	88,6%
Polecenie przelewu	5 018	7 709	↑ 53,6%	11,4%
Razem:	62 245	67 557	↑ 8,5%	100,0%

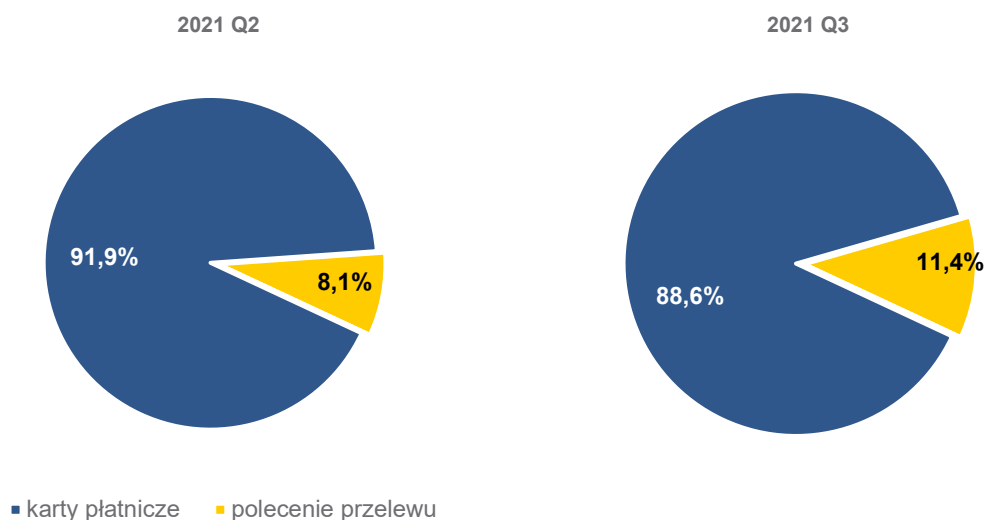
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Tabela 9. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w II oraz III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków

Operacje oszukańcze	2021 Q2	2021 Q3	Zmiana %	Udział %	Średnia 2021 Q2	Średnia 2021 Q3
Karty płatnicze	19 400 883	21 867 462	↑ + 12,7 %	40,6%	339,02	365,38
Polecenie przelewu	31 924 409	31 948 901	↑ + 0,1 %	59,4%	6 361,98	4 144,36
Razem:	51 325 292	53 816 363	↑ 4,9%	100,0%	824,57	796,61

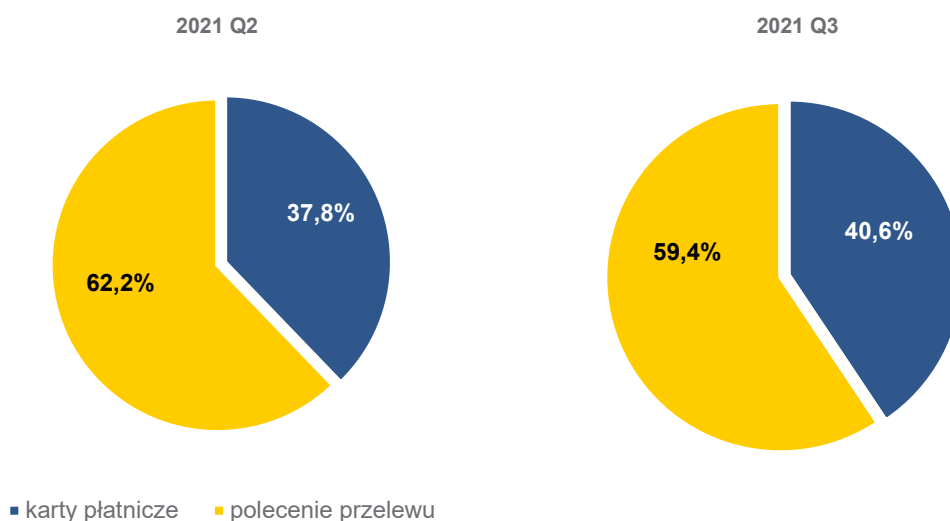
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 24. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków

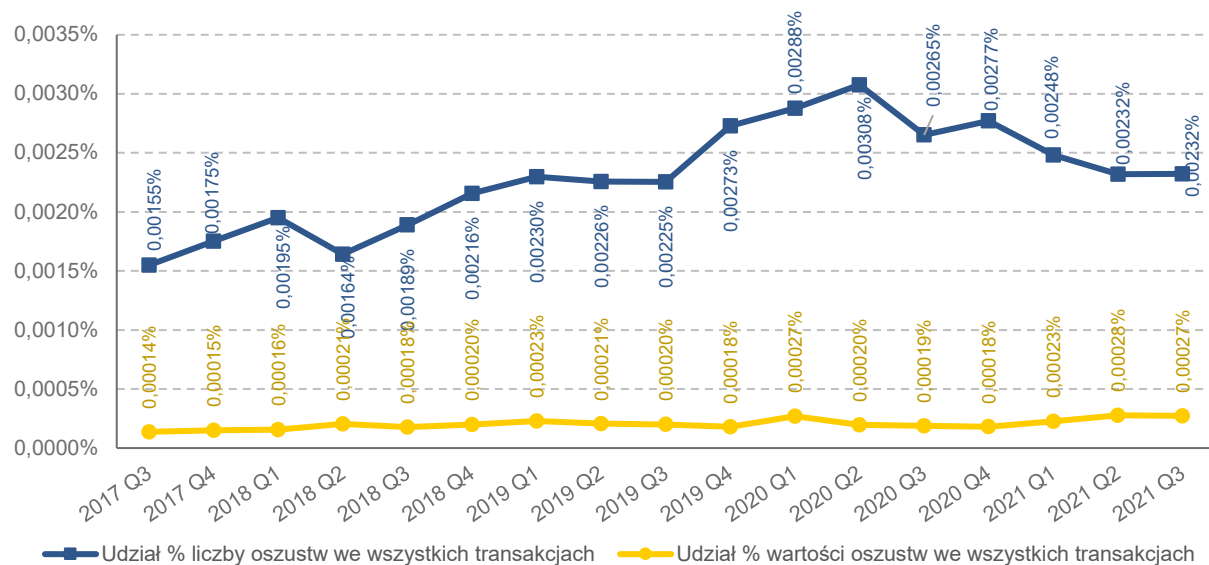
Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Wykres 25. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Udział transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach dokonywanych kartą oraz przelewem nieznacznie zmalał pod względem liczby oraz pozostał bez zmian pod względem wartości w III kwartale 2021 r. Należy jednak zwrócić uwagę, że udział tych transakcji, zarówno w ujęciu liczbowym, jak i wartościowym, od wielu lat utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (wykres 26).

Wykres 26. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartowych oraz polecenia przelewu w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od banków

Źródło: Opracowanie własne DSP na podstawie danych od banków.

Podsumowanie

Na podstawie informacji dotyczących incydentów w funkcjonowaniu systemu płatniczego w III kwartale 2021 r., otrzymanych zarówno z banków, jak i od agentów rozliczeniowych, można stwierdzić, że:

1. Z danych przekazanych przez agentów rozliczeniowych wynika, iż w III kwartale 2021 r. odnotowano prawie 11,1 tys. operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi na kwotę blisko 6,1 mln zł, co w stosunku do poprzedniego kwartału oznacza spadek liczby o 11,1% i wzrost wartości o 81,2%.
2. W III kwartale 2021 r., według danych przekazanych przez banki, dokonano ponad 59,8 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi na kwotę prawie 21,9 mln zł, co oznacza wzrost w stosunku do poprzedniego kwartału w zakresie liczby o 4,6%, a w zakresie wartości o 12,7%. Dominującą część oszustw kartami płatniczymi stanowiły przestępstwa wynikające z transakcji dokonywanych bezgotówkowo, których pod względem liczby było 98,3%, a pod względem wartości 96,2%.
3. Skala oszustw z użyciem kart płatniczych była nadal niewielka w porównaniu do całości obrotu kartami płatniczymi, stanowiąc – według danych z banków – tylko 0,003% liczby i 0,009% wartości wszystkich transakcji. Warto podkreślić, iż wg ostatnich opublikowanych porównywalnych danych z 2019 r., Polska, osiągając wskaźniki oszustw na poziomie 0,006% dla wartości i 0,003% dla liczby transakcji była na 1. miejscu w rankingu najbardziej bezpiecznych pod tym kątem krajów¹.
4. Zgodnie ze standardami SEPA - Jednolitego Obszaru Płatności w Euro, przyjętymi przez polskie banki, wszystkie nowo wydawane karty (z wyjątkiem kart prepaid) muszą być wyposażone w mikroprocesor. Wdrożenie standardów EMV powoduje, że dokonanie transakcji oszukańczej w urządzeniach zainstalowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (np. POS, bankomat) jest utrudnione. W związku z powyższym przestępcy w znacznie większym stopniu wykorzystują Internet do dokonywania transakcji oszukańczych kartami płatniczymi lub dokonują transakcji w urządzeniach poza granicami kraju. Z informacji uzyskanych z sektora bankowego wynika, iż udział transakcji oszukańczych dokonywanych w Internecie może wzrastać.

Należy również dodać, że w UE, w tym także w Polsce, przeprowadzany był proces wdrażania silnego uwierzytelnienia klienta (SCA – Strong Customer Authentication) dla transakcji bezgotówkowych dokonywanych w terminalach POS (wdrożenie dokonane) oraz w Internecie

¹ Seventh report on card fraud, ECB, 2020.

<https://www.ecb.europa.eu/pub/cardfraud/html/ecb.cardfraudreport202110~cac4c418e8.en.html>

(termin przystosowania się do wymogów został wyznaczony na dzień 31 grudnia 2020 r.²). Celem stosowania się do tych wymogów przez wydawców instrumentów płatniczych oraz podmioty świadczące usługę *acquiringu* jest podwyższenie poziomu bezpieczeństwa w transakcjach elektronicznych. Wydaje się jednak, że dopiero pełne wdrożenie tych wymogów (terminale POS, sklepy internetowe), przy jednoczesnym stosowaniu wyłączeń od stosowania SCA, oraz gromadzenie danych statystycznych na ten temat od 2022 r. na podstawie nowelizacji rozporządzenia (EU) nr 1409/2013 z dnia 28 listopada 2013 r. w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43) pozwolą na ocenę skuteczności ww. rozwiązań.

²*Opinion of the European Banking Authority on the deadline for the migration to SCA for e-commerce cardbased payment transactions*, EBA, 16.10.2019, <https://www.eba.europa.eu/file/117252>

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba oszustw według banków i agentów rozliczeniowych na przestrzeni kolejnych kwartałów od III kwartału 2017 r.	4
Wykres 2. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	5
Wykres 3. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych 5	
Wykres 4. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych	6
Wykres 5. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	6
Wykres 6. Struktura transakcji oszukańczych w POS, CNP i gotówkowych ogółem – liczba i wartość transakcji – III kwartał 2021 r.....	8
Wykres 7. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	8
Wykres 8. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków	10
Wykres 9. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków.....	11
Wykres 10. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	11
Wykres 11. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych w poszczególnych kwartałach w okresie III kwartał 2017 r. - III kwartał 2021 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od banków	12
Wykres 12. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków	12
Wykres 13. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. – dane do banków.....	13
Wykres 14. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg liczby transakcji w okresie II kwartał 2018 r. – III kwartał 2021 r. – dane do banków	13
Wykres 15. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw wg wartości transakcji w okresie II kwartał 2018 r. – III kwartał 2021 r. – dane do banków	14
Wykres 16. Struktura liczby bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP	14
Wykres 17. Struktura wartości bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. w podziale na operacje dokonane w terminalach POS i CNP	15
Wykres 18. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od banków.....	15
Wykres 19. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie III kwartał 2017 – III kwartał 2021 w podziale na poszczególne kwartały /w szt./	17
Wykres 20. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie III kwartał 2017 – III kwartał 2021 w podziale na poszczególne kwartały /zł/	18

Wykres 21. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach polecenia przelewu w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od banków.....	18
Wykres 22. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków	19
Wykres 23. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenie przelewu według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. /zł/ – dane od banków	20
Wykres 24. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według liczby w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków	23
Wykres 25. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń według wartości w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków.....	23
Wykres 26. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartowych oraz polecenia przelewu w okresie III kwartał 2017 r. – III kwartał 2021 r. – dane od banków	24

Spis tabel

Tabela 1. Liczba operacji oszukańczych w III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od agentów rozliczeniowych.....	7
Tabela 2. Wartość operacji oszukańczych w III kwartale 2021 r. /zł/ - dane od agentów rozliczeniowych	7
Tabela 3. Liczba operacji oszukańczych w II oraz III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków	9
Tabela 4. Wartość operacji oszukańczych w II oraz III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków	9
Tabela 5. Najczęściej występujące oszustwa w podziale na rodzaj transakcji oraz terytorium w III kwartale 2021 r.....	16
Tabela 6. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w II oraz III kwartale 2021 r. – dane od banków.....	19
Tabela 7. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w II oraz III kwartale 2021 r. /zł/ – dane od banków	20
Tabela 8. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w II oraz III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków	22
Tabela 9. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych form rozliczeń w II oraz III kwartale 2021 r. /szt./ – dane od banków	22

www.nbp.pl

